

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRT LETA
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, ČE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROCBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROČNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Svoji k svojim!

Pred 40 in 50 leti niso bile narodnostne razmere na Češkem nič boljše, kakor so danes na Slovenskem. Nemeec, dasi v manjšini, je igral gospoda; Čeh, domačin — je hlapčeval. Kmalu so izprevideli, da je temu nenaravnemu razmerju krivo gospodarsko stališče enega in drugega ter da je pred vsem v tem pogledu treba izpremembe, ako se naj razmerje Čeha proti Nemcu izjednači v pravilno razmerje, v razmerje hišnega gospodarja proti tujcu. Saj ta tujec, oborožen s potrebno strokovno izobrazbo, ki je nedostajala še domačinu, je prišel v deželo le s tem namenom, da izkorišča domačina, da ga napravi gmotno odvisnega od sebe, da si utrdi gospodarsko svoje stališče. S tem je prišla samo po sebi domačinova odvisnost na političnem polju. Tu gospod — tam hlapec!

Zadonel je klic: „Svāj k svemu!“ — Svoji k svojim. Ni se dejalo, ne podpirajte tujca, ne hodite k tujemu trgovcu, inorodnemu obrtniku; ampak geslo se je glasilo povsem pozitivno: hodi k domačinu, od njega dobivaj svoje potrebščine, njega podpiraj. In kako cvete danes češka industrija, češka trgovina in obrt! Sposobna je docela v konkurenci z veliko nemško sosedo.

Jasen zgled, kako naj se ravnamo Slovenci, ako naj rastemo v sorazmerju z narodom češkim! „Čehi so naši učitelji“. Kolikrat čujemo ta izrek; toda bodimo tudi njihovi učenci. Ne glejmo, ne slušajmo jih samo, ampak — posnemajmo jih. Delajmo tako, kakor so oni delali in s svojim delom tudi dosegli to, kar so nameravali doseči.

Svoji k svojim!

Večkrat čujemo očitjanje, da naši trgovci in obrtniki niso še sposobni za konkurencu s tujci, da nimajo tako dobrega, tako raznovrstnega, vsem potrebam zadostajočega blaga v zalogi kakor pa tujci. V marsičem je ta očitek resničen. Čemu bi resnico prikrivali in olupševali; varali bi le samega sebe. Toda, nismo li sami krivi, da je tako? Proizvajalec in odjemalec morata delati roko v roki. In mnogo bolj je resničen očitek, da bi bili naši trgovci in obrtniki prav tako zmožni, zadostiti vsem zahtevam odjemalcev, ako bi vsi ti odjemalci dosledno in redno hodili k domačinu. S tem bi trgovec in obrtnik spoznala, da

tudi za najredkejšo blago brez težave dobila svojega odjemalca; imela bi to blago v zalogi. Vztreženo bi bilo tako trgovcu in obrtniku, ki bi si s tem utrjevala svoje stališče, in vztreženo bi zopet bilo odjemalcu, ki ne bi prišel iz trgovine razočaran, češ, saj sem navezan na tujca, saj pri domačinu ničesar ne dobim. Tako pa je resnica, da je pri domačinu marsikatera redkejša vrsta blaga dražja kakor pri tujcu, ker ravno se domačin ne more zanesti, da bi dobil za tako blago stalnih odjemalcev. Če pa ve, da se mu v tem oziru ni treba bati, bo tudi sam skušal — in to je njegova dolžnost napram geslu „svoji k svojim“ — da izpopolni svojo strokovno izobrazbo, da neprenehoma stremi za tem, da postane še sposobnejši od tujca, da tujčevo konkurencu v vsakem oziru uniči.

Da nekateri domači trgovci in obrtniki izkoriščajo geslo „svoji k svojim“, se je že pripetilo; toda to so izjeme, ki ne pridejo v poštev in ki ob spretni organizaciji morajo izginiti. Bolj nevarni so tujci, ki se skušajo okoristiti s tem geslom. Delajo se navidezno narodne, prijazne domačinu, preslepijo ga z narodnimi trobojnicami in slovenskimi napisi, zataje se celo tako daleč, da se vpisujejo za člane v narodna društva, da za narodne slavnosti darujejo celo sodček piva, jerbas peciva, dvojico gnjati i. dr. Stoprav, ko so dosegli svoj namen, ko so si svoje žepe napolnili, pokažejo zopet svojo pravo barvo in pri Slovencih nabrani denar porabljajo za potujčevanje, za politično preganjanje — Slovencev.

Treba si je torej dobro ogledati, kdo je tisti, ki naj ga podpiramo. To mora biti v vseh svojih odnošajih, v javnem kakor v zasebnem ter v rodbinskem življenju — dober Slovenec ali Slovan. Ogledati si je tudi, kdo stoji za tem trgovcem in obrtnikom; ni li samo krinka, da maskira resničnega gospodarja trgovine ali obrti — tujca; ni li samo agent, tuje židovske veletrgovine ali veleobrti. Dolžnost je potemtakem naših trgovcev in obrtnikov, da svoje blago en gros nakupijo v prvi vrsti zopet pri domačih ali vsaj slovanskih tvrdkah in le, kjer tega ni mogoče, naj je tudi tujec dober. Tudi oni se morajo torej ravnati po geslu „svoji k svojim“. Zahtevamo pa še dalje od njih, da oni sami nikdar in nikjer ne store kake napake v narodnem oziru, da se s pravicami, ki jih zahtevajo od odjemajočega občinstva, zavedajo tem skladnih dolžnosti. Morajo biti Slovenci kot šefi svojim uradnikom, uslužbencem in nastavljenecem; biti morajo

Slovenci pri vodstvu svojih kujig, svojih računov, svoje korespondence. Biti morajo Slovenci ob izbiranju svojih prijateljev, svojih znancev, svoje družbe. Biti morajo Slovenci kot društveniki, kot podporniki vsega javnega življenja slovenskega. Biti morajo končno Slovenci kot ženini, kot soprogi in zlasti še kot očetje. Vzgoja otrok mora biti strogo narodna. Tam, kjer vidimo, da je samo firma nad trgovino slovenska, govorica v rodbinskem krogu pa tujejezična, otroci vzgojeni v tujem duhu, tam je to znamenje, da tak človek ni vreden naše podpore in našega zaupanja.

Predstoječe vrstice dokazujejo torej, da se še mnogo „po nemarnem“ greši z geslom „Svoji k svojim“, da se mnogokrat lahkomišljeno, mnogokrat pa celo brezvestno igramo z njim. Bodi nam to v poduk, da kakor v vsem, je treba za dosledno in uspešno izvrševanje tega gesla — premišljenega in sistematičnega dela, predvsem pa trdne, do skrajnosti izvedene organizacije. Le s tem pogojem bo našemu narodu v korist: svoji k svojim!

O hranitbi rastlin ter o pomenu in namenu umetnih gnojil s posebnim ozirom na njih umno uporabo v našem kmetijstvu.

Spisal inženir-kemik Jakob Turk.

(Dalje)

Tri, oziroma štiri rastlinske hranine so, kakor smo slišali, ki jih nedostaja v tleh in je potreba vsled tega z njimi gnojiti. Te hranine so: dušik, fosforova kislina, kali in apno. Po njih se tudi imenujejo umetna gnojila, ki so v kupčiji. Ko govorimo torej o umetnih gnojilih, mislimo na dušikova, fosforovokisla, kalijeva in apnena gnojila.

Od dušikovih umetnih gnojil prideta zadaj v poštev edinole čilski soliter, ki ga v velikih množinah kopljejo v južnoamerikanski državi Čile ter očiščenega razpošiljajo od tod po vsem svetu in pa žveplenokislamonijak, ki ga dobivajo v plinarnah (v tovarnah za plinovo luč) in v koksarijah, kjer izdelujejo iz črnega premoga koks, ki se ga rabi v že-

LISTEK.

Miloščina.

Francoski spisal Josip Montet.

„Kar je preveč, je pa preveč“, je vskliknil debeli Alcide Camparan. „Celih šest mesecev me že pustite igrati to smešno in neumno ulogo. To veste, da ste krasno dekle, in da sem bil jaz tako nespameten, da sem to tudi izprevidel, in sedaj izrabljate ta položaj — na mojo čast! Kaj pa vendar še pričakujete od mene? Katere zadnje pogoje bodete še stavili, preden me uslišite? Vse sem Vam ponudil, česar si le more želeti koketna in fantastična ženska, na en migljaj sem pripravljen vse Vam dati. To je res, Vi ste vedno odklanjali, in ravno ta Vaša trdovratnost me jezi. Zakaj nečete ničesar sprejeti? Zakaj je celo sedaj gotovo, ko Vas zadnjikrat prosim, da še ne bodete ničesar sprejeli? Vraga, moja draga Lujiza, če bi Vi ne bili tako odkritosrčno to, kar ste; če bi se Vi ne kazali po celem Parizu, v gledišču, v Bois, v kabareti s celo tropo gizdalinov, ki jih vlečete za svojimi krili; če bi ves svet ne vedel, da ste deklica povsem lahkega mišljenja; če bi Vi ne bili, kakor sami veste, zapisani z ve-

likimi črkami na turzu galanterije, potem bi moral misliti, da mi hočete kaj posebnega na nos obesiti, da se hočete igrati z menoj do skrajnosti, in da me bodete pustili plačati z druge vrste denarjem triumf nad Vašo krepostno trdovratnostjo! Toda ne, Vi se ne hlinite, če ni tukaj nekaj posebnega, kar Vas sili, da tako delate z menoj. Ravno tako se mi zdi, kakor da bi Vi sami s seboj napravili neko skrivnostno stavo, katere žrtev sem jaz, in kakor da bi si bili sami rekli: „Za vsacega sem, samo za tega ne!“

„Za obupati mi je! Ves Pariz, ki mi zavida moje milijone, se mi že smeja, ko me vidi, kako se ženem za Vami, jaz, pri svoji starosti, s svojim denarjem. Dovolj je tega. Končati hočem, in danes sem Vam prišel povedat, da to ne more več dolgo trajati!... Čutim, da bom pri vsem tem izgubil svojo pamet. Ali ne verujete, da Vas resnično ljubim, Lujiza? Ne, za vraga, ne verujete mi tega! Če ne, me pač ne bi dalje tako kruto mučili; kajti Vaše srce ni zlobno, to vem... Torej dobro, govoriti hočem odkritosrčno, morda Vas ganem, morda prepričam. Da, ljubim Vas, ljubim do blaznosti! Vse drugo me ne briga. Vse drugo, to se pravi, moj denar, ki ga ne potrebujem, ker ga odklanjate, vse druge ženske, ki jih niti ne pogledam, in moje kupčije, ki me več ne zanimajo. Samo za to sem še, da Vam ponavljam, da Vas ljubim, da Vas poželim, da Vas hočem, da izven Vaše sence zame ni več življenja.

„Če pomislim, da bi zadostovala ena sama beseda, da me napravite najsrečnejšim na svetu, in da bi Vi raje napravili vsakemu drugemu nego napram meni izrekli to besedo, ne da bi jaz vedel, zakaj, ne da bi našel ovire, katero bi skušal odstraniti; potem se porodi v meni najbolj divja želja, da končam to muko, ki postaja vsak dan neznošljiva! Kako, tega ne vem. Jaz se ne upam samega sebe niti preveč odločno vprašati, ker se bojim, da mi bo moja strast dala tak odgovor, kateremu bi se hotel smejati, katerega se pa bojim. S strahom, ki me boli, sem stopil danes pred Vas, Lujiza! Hotel sem ostro govoriti z Vami in Vam pretiti. Sedaj pa ne morem družega, nego ponižati se in tiho Vas prositi pred Vašimi nogami. Glejte, Lujiza, ali bodete res tako trdosrčni napram meni, ki prosjačim na kolenih za Vašo ljubezen, ki Vas prosim miloščine?“

Lujiza, ki je sedela v naslonjaču in že cele pol ure brezbržno pilila svoje rožnate nohtove, je dvignila oči in pogledala debelega človeka, že napol sivega in zabuljenega, ki se je klaverno vlekel pred njo na preprogi. Lahk nasmeh je dvignil njene fino zasmehujoče ustnice.

„Nisem mislila, da ste tako zgovorni, gospod Camparan, je končno spregovorila. V resnici, govorili ste, kakor se govori v gledišču ali v knjigah, in ko sem zaprla oči, sem skoro mislila, da sem v Gymnase-u in da poslušam, kako razkriva mlad ljubimec svojo ljubezen, če

leznih fužinah. Vsa ostala dušikova umetna gnojila kot taka so za nas zazdaj brezpomembna in med njimi tudi a p n e n i d u š i k, ki je prišel v zadnjih letih na trg. Poslednje dušikovo umetno gnojilo zna sicer igrati v našem kmetijstvu še jako važno vlogo. Vendar ga še ne moremo priporočati našim kmetovalcem, ker je njih strokovna izobrazba prepomanjkljiva, da bi ga mogli z uspehom in pridom uporabljati v svojem kmetijstvu.

Izbirati bomo imeli torej samo med čilskimi solitrom in žveplenokislami amonijakom. Z ozirom na to pa, da sta si ti dve gnojili v učinkih skoraj enaki in tudi v ceni dušika, ki je v njih in zaradi katerega ž njima gnojimo, ni prevelike razlike, rabimo lahko eno in drugo. Vendar pa kaže našim kmetovalcem uporabljati čilski solitar, ker je v njem dušik v taki obliki, kakor ga morejo rastline sprejemati naravnost kot hranino v svoja telesa.

Poleg tega je čilski solitar tudi izborna na glavno ali vrhovno gnojilo za slabotne in redke setve, ki se hitro opomorejo, če se jim ž njim pognoji. Zato pa naj nikdo ne zamudi rabiti ga vsaj v takih slučajih.

Naši kmetovalci se dozdej niso posluževali dušikovih umetnih gnojil v svojem gospodarstvu, ker se jim niso priporočala in priporočala se jim niso zato, ker je vladalo obče mnenje, in to ne samo pri nas, ampak tudi drugod, da so predraga in prepotratna za travnike; in pri nas se je le travnikom do najnovejših časov z umetnim gnojilom gnojilo. Odkar pa so se izvedli v svetovnem kmetijskem gospodarstvu obširni poskusi* z dušikovimi umetnimi gnojili tudi na travnikih, dobila je stvar drugačno lice. Izkazalo se je namreč, da so tudi travniki zelo hvaležni gnojilvi z dušikovimi umetnimi gnojili. Zlasti čilski solitar, če se ga rabi obnem s fosforovokislino in kalievimi gnojili, imenitno in dobičkanosno deluje na njih. Tudi žveplenokisli amonijak prav dobro učinkuje.

Pri nas so se dozdej rabila na travnikih samo fosforovo kislina in kalieva umetna gnojila in zato košnje iz čisto umevnih vzrokov niso bile vselej tako bogate, kakor se je pričakovalo. S tem namreč, da smo gnojili edinole s fosforovo kislino in kalijem, pospeševali smo bujno rast travniških detelj, ki izboljšujejo krmo, ne da bi jo posebno pomnoževale. Bilence (trave) pa, ki pomnožujejo pridelok, se vsled pomanjkanja dušika, ki ga potrebujejo mnogo za svojo rast, niso mogle razvijati tako, kakor bi bilo želeto. Če hočemo torej pridelovati mnogo dobrega sena, gnojiti moramo travnikom ne le s fosforovo kislino in kalijem, ampak tudi z dušikom. To se zgodi lahko z gnojilom, če je dovolj na razpolago. V nasprotnem slučaju se je treba posluževati čilskega solitra ali pa žveplenokislega amonijaka, ki še hitreje učinkujeta.

Čim bolj se bodo naši kmetovalci posluževali umetnih gnojil na poljih, tem bolj bodo občutili potrebo dušikovih umetnih gnojil, katerih nedostatek je na njivah še večji, nego na travnikih.

Ker pa so dušikova umetna gnojila zelo draga, moramo umno in previdno ž njimi ravnati in to zlasti zategadelj, ker zemlja nima moči, da bi ohranila v sebi dušikove snovi, ki so v njih in se vsled tega lahko poizgubijo v rastlinam nedostopne spodnje plasti še prej, preden so jih mogle rastline použiti. Zato pa ne kaže zemlje preoblagati ž njimi in to zlasti tedaj, če je prepeščena in torej zelo prepustna. Sploh pa storimo najboljše, če se poslužujemo na peščenih tleh hlevskega gnoja, ki je za nje gotovo najprikladnejše dušikovo gnojilo. Pa tudi na teških zemljah jih ne smemo trositi več, kakor je neobhodno potrebno. Prav tako jih ne smemo prezgodaj raztresati. Pri ozimnah jih pač lahko nekoliko potrosimo že v jeseni, ker se

* Pri nas so se taki poskusi napravili na travnikih kmetijske šole na Grmu in na Ljubljanskem barju.

tako ozimna krepkeje razvije in vsled tega boljše prezimi. V vseh ostalih slučajih jih je rabiti šele spomladi in čilski solitar zlasti kot naglavno ali vrhovno gnojilo, ker pride tako najpopolnejše do svoje veljave. Rabimo jih tudi lahko razdelno in sicer tako, da potrosimo en del obnem s setvijo, drugi del pa šele potem, ko se je setev že nekoliko obrasla. Poslednje velja zlasti za čilski solitar. Ker učinkuje čilski solitar takoj, rabimo ga na travnikih najboljše tako, da gnojimo ž njim dvakrat in sicer k prvi in drugi košnji; k prvi košnji bi bilo potemtakem potrositi dvetretjini, k drugi pa ostalo tretjino za pognojitev določene množine čilskega solitra.

Dušika potrebujejo vse rastline, ene več, druge manj. Vendar pa ni potrebno vsem rastlinam ž njim gnojiti, ker si ga nekatere osvajajo dovolj iz zraka, ki je v tleh, kakor n. pr. detelje in srtočnice (sočivje). Bilence (žita in trave), krompirju, pesi, repi itd. pa se mora gnojiti z dušikom. Glede množine dušika, s katero se ima gnojiti, se je držati rastlinskih potreb, kakor tudi potrebe dotičnega sveta na tej hranini. Toda o tem pozneje. (Sledi).

Nekaj o gospodarskih razmerah Št. Vida in njegove okolice.

Govoril nadučitelj Janko Žirovnik na „Kmetijskem sestanku“ na Trati „pri Žibertu“ dne 23. septembra 1907.

(Konec.)

Naši mizarji imajo že zdaj precej ugoden položaj. Med njimi je le malo gosačev. Večinoma imajo svoje hiše, nekateri pa še toliko zemljišča zraven, da rede po šest glav goveje živine. Mleko, krompir, fižol, zelje, solato itd. pridelujejo torej doma. Ta ali oni teh pridelkov včasih že tudi kaj v Ljubljano pelje. Pridelali bodo pa še veliko več, ko se bodo poprijeli res umnega kmetijstva. Kolikor več človek zna, toliko lažje si uredi svoje hiševanje. Zato je pa treba, da porabijo tudi rokodelci vsako priliko, kjer se morejo kaj koristnega iz kmetijstva naučiti. Poleg tega je pa nekoliko poljskega dela za njihovo zdravje neprecenljive vrednosti. Ko pridejo v jeseni ali spomladi iz zaduhle delavnice, iz prahu in žaganja malo na čist zrak in se v njem dobro gibljejo, je to za nje nekako pomlajenje. Sprememba dela in kraja pa tudi dušo razvedri, kar je gotovo vsakemu človeku potreba.

Poleg te ugodnosti imajo pa naši mizarji-posedniki še to, da z nekako brezskrbnostjo gledajo v bodočnost. Če so mizarška naročila včasih bolj redka in torej malo zaslužijo, pa malo potrpe; saj so si živež doma pridelali. Ko se pa pri mizarstvu delo zopet odpre, jih pa kaka vremenska nezgoda n. pr. toča, suša itd. prav malo spravi v zadrego. — Še bolj zadovoljni bodo pa s svojim položajem, ako ga bodo res prav umeli. Človek je že tak, da skoraj nikdar ni zadovoljen. To je dokaz, da premalo misli in premalo upošteva razmere, v katerih živi. Dandanes se dobi veliko ljudi, ki bi radi udobno živeli brez posebnega truda. Tudi ti premalo mislijo. Človek, ki se je količkaj ozrl okoli sebe in resno preudaril vse naše življenje, mora videti, da ves blagor na svetu temelji na — delu, duševnem in telesnem. Brez dela je vse nič. „Dejanje ti ljubi, a boj se pokoja!“ pravi naš slavni pesnik Simon Gregorčič.

Vsakemu resnemu človeku mora torej biti delo — potreba in ne le potreba nego tudi — zabava. Zato si bodo pa morali naši mizarji zagotoviti resno in trajno delo in to le v z drugimi. Združeni v zadruzi bodo imeli dokaj trdno podlago in zavest precejšnje samostojnosti, ker bo vsakega beseda veljala toliko več, kolikor bolj premišljena in z že izvršenimi deli podprta

bo. Tudi ne bodo tako trdo navezani na delavni čas, kakor tisti, ki bodo hodili v delavnice v Ljubljano. Če bo ta ali oni kaj bolehen ali na kak drug način zadržan, bo delo malo odložil. Ko pa preneha ovira, bo pa zopet malo bolj pritisnil, ter zamujeno nadomestil. Ravnotako bo z delom na njivi, travniku ali v gozdu. Kadar bo treba tu kaj dovršiti, bo lahko priskočil, ker delo v delavnici navadno kolikortoliko lažje odloži, kakor pa delo na njivi ali travniku. Mali mizar-posednik bo še celo svojemu sosedu v potrebi prihitel na pomoč. Saj bodo pri dobro izrejenih ljudeh tisti časi minili, ko sta se soseda gledala, kakor pes in mačka! Poleg tega bo pa mali mizar-posednik svojo ped zemlje gotovo prav skrbno obdelal, da mu bo čim več dajala. Skrbel bo za vsako smet in vsako kapljo gnojnice bo vjel, ter porabil o pravem času in na pravem kraju. Veliko bolje bo torej imel obdelano in zagnojeno svojo njivico, kakor pa jo sploh more kmet imeti. S tem bo še posestnika-kmeta izpodbujal, da bo vedel prav ceniti umno kmetovanje, brez katerega itak ne bo mogoče več izhajati. Obema se bo torej godilo razmeroma bolje, nego se jima godi dandanes in zadovoljna bosta živela drug poleg drugega.

To je in bo torej tudi v prihodnosti veliko bolj ugoden položaj našega mizarja-posednika, nego pa kmeta ali mizarja, ki nima nič posestva. Odtod prihaja, da že zdaj med temi mizarji ni čuti posebnih tožb. A dobra ureja in strokovna izobrazba bo še bolj pripomogla, da bodo tožbe o „slabih časih“ skoraj po tihnele.

Med takimi zadovoljnimi ljudmi so pa že zdaj vajenci precej dobro preskrbljeni in bodo v bodočnosti še bolje. Če je dosedaj kak mojster izrabljaj kacega vajenca preveč v svojo korist in ni dosti skrbel za njegov strokovni napredek, tedaj je to storil, ker je premalo mislil na pravilo: „Kar ne maraš, da bi se tebi zgodilo, tudi ti drugim ne stori!“ Še več se pa dobi vajencev, ki svojega položaja ne umejo. Vajenec bi se moral čutili v gospodarjevi družini popolnoma domač, zato bi pa moral s hišo držati in vesten biti pri delu in sploh povsod. Dalje bi moral rad ubogati ter zvesto storiti, kar mu gospodar ukaže. In če mu ukaže, da gre z njim na polje, na travnik ali v gozd, bi moral šele vesel biti, da more biti deležen take blagodejne izpremembe. Saj izprememba dela človeka razvedri in svež zrak mu daje novih moči. Če se pa v gospodarjevi hiši kaj pooblači ali celo — gromi, naj vajenec tudi malo potrpi — kje na svetu pa sije vedno sonce?! Če je gospodar prestrog, naj se vajenec iz tega uči, da ne bo sam potem kdaj tako delal s svojimi vajenci.

Dalje naj pa vajenci porabijo lepo priliko za strokovno izobrazbo, ki jo jim nudi šola in zadovoljni se bodo še v poznih letih spominjali svoje cvetoče mladosti, ko so se lepo pripravljali za resno življenje, da so potem postali ne le dobri obrtniki, nego sploh dobri gospodarji, ki se znajo vselej in povsod prav obrniti.

To vse je treba vajencem povedati, da bodo mogli svoj položaj prav premisliti in se dobro pripraviti za resno delo v moški dobi.

Kakor pa vajenci proti gospodarju, tako mora pa tudi gospodar biti proti vajencu. Pomisliti mora, da je dolžan z vajencem ravnati, kakor oče s svojim sinom, skrbeti za njegov splošni in strokovni pouk, njegovo dobro odgojo in lepo življenje. Pomni naj, da je dobro izučeni vajenec njegova korist in njegova čast. Če bo tako razmerje vladalo med gospodarji in vajenci, potem bodo nastale veliko lepše razmere in se bo ves gospodarski položaj izboljšal. Dobro poučeni in zadovoljni vajenci bodo mojstru izdatna podpora pri gospodarstvu. In bližnja bodočnost bo že precej

Dalje v prilogi.

se sploh še najde ljubimec, ki bi razkrival ljubezen na odru v Gymnase-u! Toda končali ste z jako nesrečno besedo. Da, na koncu, ko ste govorili o miloščini. Brez dvoma ne morete umeti, čemu bi bila ta beseda bolj nesrečna nego druge? Dovolite, da Vam povem kratko povest. Potem me bodete umeli.

„Kdo da sem, odkod da pridem, tega ne slutite, kaj ne, gospod Camparan? Sicer Vam je pa to vse eno, kakor vsakemu drugemu! Lepa deklica sem, kakor ste ravnokar povedali, in ugajam Vam. To je vse, kar veste in o drugem tudi ne vprašate — vsaj kar se tega poglavja tiče. In ravno izvleček iz tega poglavja, za katero se Vi ne brigate, je ono, kar Vam hočem sedaj-le povedati.

„Rojena sem v Parizu, nekje v predmestju. Moj oče je bil delavec; moja mati je vezla perilo za bogate ljudi. Deset let sem bila stara, ko mi je oče umrl. Za mojo mater in za-me je bila to največja nesreča. Tri mesece sva se borili, in potem, ko sva nesli zadnjo rjuho v zastavnico, so nas vrgli pri vratih iz luknje pod streho, kjer smo stanovali, ker nisva imeli niti vinarja, da bi se plačalo stanovanje. Družabno življenje, tista reč, o kateri razpravljajo včasih v mojem budoaru modri gospodje, med tem ko pušijo cigarete, je pač tako, da v tako velikem mestu, kakor je Pariz, ženska brez moža, ki se mora preživljati z delom, ne more ostati poštena. Moja

mati je bila tako naiyana, da se je borila v tem nemogočem boju. Še preden je preteklo leto, je umrla.

„Na kak način? Nekega zimskega večera, ko sva že par dni bili brez stanovanja, sva bili na cesti. Strašno mrzel veter je pihal. Koliko časa moja mati že ni jedla, tega ne vem. Pred menoj je vedno skrivala svoje trpljenje. Zjutraj mi je dala poslednji kosček kruha. Na lepi, široki cesti sva bili; na obeh straneh krasna poslopja. Le prav redko se je pokazal kdo na cesti. Boječ, tresoč se mraza v lahki obleki, je moja mati stegovala roke. Noben vinar ni pal. Pritiskala sem se ob njeno krilo, da bi sebe in njo nekoliko ogrela, in čutila sem, kako so se ji noge šibile. Z vedno večjo težavo je korakala in se naposled s hrptom naslonila ob zid. Razumela sem, da bo to konec in da se bo zgodilo nekaj strašnega, če nama takoj kdo ne priskoči na pomoč.

„V tem trenutku je šel mimo naju neki človek, oblečen v bogat kožuh. Videl naju je in pospešil svoje korake, gluh vsaki prošnji siromaštva. Nekaj me je zgrabilo. Stekla sem za njim. — Gospod, mu pravim, dobri gospod, dajte nama kaj, usmilite se naju! — Nimam denarja! se je zadržal surovo in se obrnil kakor kaka doga. — Nima denarja, sem pomislila sama pri sebi, če ta nima denarja, kdo ga naj pa ima? Prijela sem se za lepi, mehki kožuh in ponavljala v svojem obupu svojo prošnjo. — Gospod, samo en groš, prosim Vas... Moja

mati umira lakote! — Človek se je ustavil pred nekimi vrati in dvignil roko, da bi pozvonil. Nato me je prejel z roko in me prav surovo tresel. — Kaj me dražiš, nadležna beračica, s svojo leno materjo! Če ti rečem, da nimam denarja. Plinov plamen, ki je svetil nad vrati, je vrgel žarek na njegov obraz. Strašen je bil ta obraz, ne vsled grdobe, temveč vsled umazanega egoizma, debel in rudeč, z velikanskim cigaro med zobmi. Vrata so se odprla in on se je zmašil v hišo polno vesele luči, in blagodejne toplote.

„Ko sem sama ostala na pragu, sem se vrnila k materi. Našla sem jo ob zidu, stegnjeno po tlaku. Klicala sem jo, dvigala ji roko, a ona mi ni odgovorila. Grozno sem se prestrašila in stekla nato na policijsko postajo, katere rudečo luč sem opazila od daleč. Dva stražnika sta se vrnila z menoj, prijela moja mater za rame in za noge in jo nesla na postajo, kjer so jo položili na posteljo. Tam je umrla, ne da bi se še enkrat zavedla. Drugi dan so jo pokopali.

„Kar se je godilo potem z menoj, tega Vam ne bom natančno popisala. Rasla sem in hranila se, kakor sem ravno mogla. Nato sem stopila v službo pri neki perici. Postala sem lepa, čeprav se mi ni dobro godilo. Imela sem usodo, ki me je čakala. Dobrih prijateljic se ni manjkalo, ki so mi svetovale. Naučila sem se prodajati se. Potem

veselejša. Zato se pa morajo naši mizarji pripraviti na njo in preudariti, kako si bodo uredili svojo — z a d r u g o, ker brez nje skoro ne bodo mogli izhajati v vročem boju za obstanek. A če bi že sploh izhajali kot pomočniki večjih tvrčk, bi vendar ne bili tako neodvisni, kakor pa v zadruzi, kjer bodo sami svoj gospod in delali eden za vse in vsi za enega.

Toda tudi v zadruzi ne bodo doživeli zlate dobe, ako ne bodo za to dobo — pripravljeni. Najboljša priprava pa je strokovna izobrazba in dobra izreja. Priprava, pouk morata biti temeljita. Kdor se v mladosti navadi površnega dela, ta nikdar ne bo kaj prida delavec. Slabih delavcev pa tudi nikjer dobro ne plačujejo, nego se jih čimpreje radi znebe. — Toda ne samo mizarji nego tudi kmetje, ki imajo po več sinov, bodo dali tega ali onega bolj nadarjenega dečka mizarstva učiti, ker bodo videli, da dobro izučeno rokodelstvo zagotovi človeku velik kos kruha.

V hrepenenju po izboljšanju sedanjega kritičnega položaja pa morajo obrtnika in kmeta podpirati vsi tisti, ki jim je izročena skrb za ljudstvo. Podpirati jih je treba z denarjem in poukom, dokler se ne uživata v novi položaj in se v njem ne ustanovita. Dobro podstavljen obrtnik in kmet bo državi gotovo krepkejša opora, kakor pa zadolžen in nezaveden kmet, ali pa senea kakega obrtnika, ker bo lahko dajal „cesarju, kar je cesarjevega“ to je: d a v k e in v o j a k e. Zato pa naj merodajni krogi ne zamude nobene prilike, da s primerno in izdatno podporo kmetu in obrtniku omogočijo duševno in materielno ojačenje in vsestranski napredek!

Politični pregled.

Volilna reforma v deželnih zborih.

Novi volilni red za avstrijski parlament, s katerim se je odpravilo staro stanovsko-interesno zastopstvo, zbudil je tudi zahtevo po moderni preureditvi volilnega reda za deželne zборе, in ta zahteva postala je tako silna, da se tudi večina, katere moč sloni na dosedanem volilnem redu, tej zahtevi ne more več odtegniti. Seveda je vsak projekt, ki ga napravi v to izvoljeni odsek, še vedno nazadnjaški in skuša kolikor mogoče starih privilegijev rešiti, toda začetek je vendar storjen in se bo moralo tudi to vprašanje prej ali slej po načelu splošne, tajne, direktne in enake volilne pravice rešiti. Za sedaj bo seveda povsod vladajoča stranka hotela svojo moč ohraniti z umetno skrupanimi volilnimi redi. Dokaz temu so projekti volilne reforme v nižjeavstrijskem in gališkem deželnem zboru.

V prvem je projekt, izdelan od krščanskega socialista dvornega svetnika Gessmanna, v odseku za volilno reformo že sprejet; njegove pomanjkljivosti so pa tolike, da ga celo „krščansko socialno delavstvo“, katerega je krščansko-socialna stranka ustanovila, pobija. Zahteva namreč popolnoma opravičeno, da se volilna pravica v splošnem volilnem razredu ne glede na občinsko članstvo podeli vsem, kateri bivajo že tri leta stalno na Dunaju in so na podlagi tega že dosegli volilno pravico v občinski svet. Na ta način bi bilo oropanih 100.000 občinskih volilcev pravice, voliti v deželni zbor.

Vlada sicer k temu krivičnemu načrtu molči in mogoče imajo oni prav, ki trdijo, da je sankcioniranje tega volilnega reda kupna cena za pridobitev krščansko-socialne stranke za nagodbo, v kateri hoče naša vlada Ogrom dovoliti znatne koncesije.

Mogoče še bolj krivičen je projekt reforme volilnega reda v deželnem zboru gališkem, kjer si hočejo poljske stranke ohraniti svojo nadvlado nad Malorusi. Po tem načrtu bo štel deželni zbor 12 virilistov, 102 poslanca bodo

pa tudi nisem menjavala svojega poklica. Samo malo dražje se prodajam, to je vse.

„Iz vsega tega pa ne morete izvedeti, v koliko se Vas osebno tiče moja povest. Pozabila sem Vam nekaj povedati. Tisti dan, ko so mojo mater pokopali v nekem kotu na pokopališču, sem šla, da še enkrat vidim kraj, kjer je pala moja mati. Ko sem nato spoznala hišo, v katero je stopil tisti človek, ki mi je odbil miloščino, sem se postavila k sosednjim vratom in čakala, kdaj da pride ta človek, ki ga ni ganil moj jokajoči glas in ki je pustil umreti glado mojo mater, deset korakov od svoje hiše. Res sem ga videla, topot v vozu. Tam je bilo res njegovo stanovanje. Vprašala sem nato v neki bližnji prodajalni za njegovo ime. In to ime, gospod Campanan, je bilo Vaše.

„Ali razumete sedaj?

„Ali razumete, da sem skozi deset let vsak dan si ponavljala to ime, da je sovražim in preklinjam, in da sem si dajala oni dan, ko je nekdo izrekel Vaše ime in Vašo željo, da se mi predstavite: Dobro. Maščevala se bom! Kajti poznam se, poznam svojo moč, da se plazijo po moji poljubnosti pred menoj moški, kakor pred bičem krotiteljice in da gonim pred seboj umazano čredo njihovih strastij kakor kirka s svojo palico... Vidite, moja prezgodnja izkušnja mi je vse dala, celo košček literature.

izvolile različne kurije in ravnotoliko se jih bo izvolilo na podlagi splošne, direktne in tajne, toda ne „popolnoma“ enake volilne pravice!

Načrt že sam na sebi pomenja veliko krivico; če si pa tozadevne „kurije“ še natančneje ogledamo, opazimo takoj še večjo protekcijo privilegiranih stanov.

Štiri kurije pridejo tu v poštev, namreč kmetijska kurija, v kateri imajo volilno pravico oni, ki plačajo najmanj 150 K davka; ta voli 48 poslancev. Kurija inteligentov (omikancev), v kateri volijo samo akademično izobraženi, ki plačajo osebno dohodninskega davka 100 K; iz te kurije znaša število poslancev 28. Tretja kurija je ona veleindustrijalcev z letnim davkom 150 K, katera voli 16 poslancev in četrta kurija obrtnikov z letnim davkom 10 K, ki izvoli 10 poslancev.

In taki načrti naj odgovarjajo moderni zahtevi po „ljudskem“ zastopstvu v zakonodajalnih skupščinah, kjer je splošna in enaka volilna pravica le slepilo in plašč, pod katerim se skriva najhujša korupcija in goljušija ljudstva!

Hrvatska.

Bliža se usodepolni čas. Dne 10. oktobra se sestane ogrski državni zbor, in to ne pod najugodnejšimi znamenji: „veliki kabinet“ Košutov izgublja teren pod nogami („Ljudska stranka“ hoče izstopiti iz koalicije, socialisti pripravljajo velike demonstracije za obče volilno pravo, ki „magnatom“ seveda ne tekne), a pričakovati mu je napad — hrvatske delegacije, ki dosle ni izpremenila prvotnega sklepa, da bo nadaljevala v Pešti obstrukcijo. Ako vsa znamenja ne varajo, se tega v tem slučaju realnega „dela“ Wekerle najbolj boji; rajši bi videl on in Rakodeczay, da hrvatski sabor odzove svojo delegacijo; to bi bil nekak prelom in Rakodeczay bi takoj sabor odgodil, in sicer za nedoločen čas, dokler bi (recimo) ne „ukrotil“ činovništva in na krvav način ne pripravil tal za volitve v svojem smislu. Mir bi medtem, vsaj kolikor se tiče Hrvatov, bil tudi v Pešti; zakaj do volitve novega hrvatskega sabora veljajo za delegate v Pešti delegiranci prejšnjega sabora, a ti bi bili odpoklicani. V istini se čuje, da misli Rakodeczay za prve dni oktobra sklicati hrvatski sabor. — Hrvatska se je v kratki dobi izza Khuena neizmerno ojačila; zaman so vsi poizkusi Rakodeczayevi, da bi si pridobil kako stranko; iz osvetloženosti nad ogrsko koalicijo, ki jih je bila vrgla v ropotarno, nočejo za njim niti stari madžaroni; zaman piše Egersdorfer iz Pešte v službenih „Nar. Novinah“ zdaj preteče, zdaj laskajoče se članke, zdaj laži; zaman romajo Rakodeczayevi doglavniki k znanemu eksministru Tomašiću. Unionistične stranke ne ee biti nikjer. Stranka prava in Seljačka stranka, pa tudi Naprednjaki prirejajo skupščino za skupščino in osveščujejo narod — nesreča je pri tem le stari volilni sistem! — Dne 6. oktobra bode „Hrv. Pučka napredna stranka“ („Pokret“) imela letošnjo glavno skupščino v Slavoniji, kjer je najbolj organizovana, in sicer v Oseku; poročali bodo tu med drugimi prof. Šurmin, urednik Wilder, dr. Ivan Lorković, Milan Marjanović in dr. Milan Heimrl.

Samostojna ogrska banka.

Med različnimi ogrskimi zahtevami, katere so stavile ogrske stranke povodom nagodbenih pogajanj, pomenljiva je posebno ona po ustanovitvi samostojne ogrske banke, ki jasno kaže, kako dosledno hodijo Ogrji pot, ki jih dovede slednjič do popolne državne neodvisnosti.

Po izjavah nekaterih ogrskih listov, ki so v službi neodvisne stranke — kajti mnogo uglednih ogrskih politikov je iz gospodarskih vzrokov proti tej nameri — so vsi predpogoji za to podjetje že dani. V prvi vrsti se seveda naglašja, da mora Ogrska prispevati za skupne avstro-ogrške institucije, kakor skupna ministrstva, vojaške na-

„Kar sem pričakovala, se je zgodilo. Po desetih letih sva se našla; Vi, ki ste postali še bogatejši, nego ste bili, napolnjeni z denarjem, ki ste ga nakradli iz vseh štirih kotov borze; Vi, ki ste mogočen, aroganten, in jaz, ki sem postala zrela na duhu in telesu v teh kratkih letih, kakor oni sadeži, ki jih na umeten način pokličejo v par tednih v življenje v rastlinjaki, jaz, ki vem, koliko ste vredni in koliko sem jaz vredna. Za mene ste Vi najbolj popolno učlovečenje onega strašnega egoizma, ki je ciničen zakon Vašega sveta, ki žrtvuje vse, stvari in bitja, zadoščenju svojega poželenja. In kaj je Vaše poželenje? Vaša slabost in Vaša moč. Dokaz temu: da klečite tu pred menoj, da prosjate za ustnicami tresočimi se pohotnosti, da ste gladni mene, kakor je bila nekoč moja mati gladna kruha...“

„Vi trpite, mi pravite? Verujem Vam. Vi ste tako nesrečni, da brez mene ne bi več mogli prenašati svojega življenja? A, to je čudovito! Vi bi se morda celo ustrelil v jednom prihodnjih dnij, v trenutku ubupa? To bi bilo naravnost popolno. Zapomnite si to, Vi, milijonarski lump, da jaz uživam Vašo agonijo kot popolno upravičeno zadoščenje, in da se neizmerno veselim, da Vam morem tudi jaz reči: — Strani, berač, nimam denarja!“

prave, arzenal itd., ki se vsi v Avstriji nahajajo in naravno samo naši polovici donašajo korist. Pa tudi iz političnih vzrokov morejo Ogrji doseči svojo lastno banko, ker je nemogoče si misliti neodvisno državo, katera ne bi vodila svoje kreditne organizacije iz lastnega glavnega mesta. V Avstro-Ogrski pa je Dunaj tisto mesto, katero odloča v o g r s k e m kreditnem stanju.

Slednjič tudi iz gospodarskega stališča in po mnenju neodvisne stranke nikakih ovir v doseg tega cilja. Sicer je avstro-ogrška banka jako solidno podjetje, katero gotovo tudi ogrske interese pošteno opravlja, vendar se pa iz tega še ne da sklepati, da bi dva taka denarna zavoda te naloge ravno tako dobro ne izvrševala. Za financiranje tega kreditnega inštituta, bi zadostoval osnovni kapital 100 do 150 milijonov kron in na tej podlagi bi ogrska banka za o g r s k i promet potrebno število bankovcev v vrednosti 600 do 700 milijonov kron izdala; ta osnovni kapital pa bi se obrestoval z dobičkom 9 milijonov kron. Težkoče bi se pojavile mogoče le v začetku, kakor pri vsakem novem finančnem podjetju. Pozneje pa bi taka banka ogrskemu naroda le koristila, ker bi se prilagodila posebnim gospodarskim zahtevam Ogrske.

S finančnimi krogi Avstrije pa, katerih gospodarski interesi so Ogrskim popolnoma nasprotni, se ne more voditi nikaka plodonosna denarna politika. Ogrski narod more le od lastne banke pričakovati zdravo in za njegov gospodarski razvoj plodonosno kreditno politiko.

Rusija.

Tri leta že traja ruska revolucija in še vedno ni upanja, da se vrne mir v to nesrečno državo. Nemiri so se pričeli pojavljati takoj po prvih ruskih porazih v Mandžuriji, pohabljeni, ki so se trumoma vračali v Rusijo, so splošno nezadovoljnost še bolj netili in zaslepljenost vlade, ki je zdaj z nerazumljivo popustljivostjo mirno gledala razne revolucionarne obhode, zdaj zopet z neizprosno strogostjo vsak najmanjši pojav proste ljudske volje v potokih krvi udušila, je izbruh splošne vstaje pospešila. Svoj višek je dosegla revolucija v velikanskih delavskih štrajkih v Petrogradu, Varšavi in Moskvi, v šestdnevnem boju na barikadah v Moskvi, potem pa začela delovati s terorizmom: vsak dan so se v različnih mestih velikanskega carstva pojavljali umori častnikov, orožnikov in policajev, visokih dostojanstvenikov, ropi in požigi veleposestniških posestev, in tudi carski obitelji niso teroristi prizanesli.

Carski manifesti, s katerimi se je proklamiralo v doslej absolutistični Rusiji konstitucionalno vladanje, so obeno nezadovoljnost pač nekoliko pomirili, toda popolnoma udušiti je vendar niso mogli in teroristi so sklepali iz zadnjih poročil iz Petrograda, zopet enkrat poskusili uničiti carsko rodbino. Prav v bližini Petrovega dvorca namreč so prišli na sled zaroti in udeležnike iste, 12 v kozake preoblečenih revolucionarjev, še pravočasno zaprli.

Seveda so se straže v Petrovem dvorcu in Earskem selu zopet pomnožile. Ustanovil pa se je tudi, in to spričuje, da se car niti na svoje gardne polke ne zanese več, samostojni gardni polk v posebno varstvo carja. Sestavljen bo iz najbolj zanesljivih vojakov različnih polkov in bode za častništvo in podčastništvo odgovoren njegov poveljnik, katerega bode car sam določal.

Angleško-ruska pogodba.

Besedilo angleško-ruske pogodbe, objavljeno v ruskem dnevniku „Rječ“, leži pred nami. Razen običajnih medsebojnih izrazov prijateljstva, katere so itak sama forma, določa pogodba razmerje držav v treh deželah, v Perziji, Afganistanu in Tibetu.

Glede Perzije je določeno, da se državi pri pridobitvi kupnih pravic, železniških koncesij, rudokopov v gotovih krajih medsebojno ne ovirata. Ti sferi sta določeni po dveh mejah, in je med tema mejama ležeče ozemlje skupna interesna sfera. Tako spada ozemlje od afgansko-perzijsko-ruske meje pa do Kasri-Širika ob turško-perzijski meji pod ruski vpliv, dočim je dežela od te meje pa do obrežnega mesta ob perzijskem zalivu, do Bender-Abbasa, pod angleškim vplivom. Obe državi si garantirata suvereniteto perzijske vlade, katera bo omejena samo v slučaju, da perzijske banke, katere bodo od obeh držav prejele posojila, ne bi bile točne.

Zato, da je Rusija v severni Perziji zadobila precejšnji vpliv, se mora v A f g a n i s t a n u zadovoljiti z angleško nadvlado. Seveda se tudi v Afganistanu kakor v Perziji odločno naglašja suvereniteta afganskega emirja. Vendar se pa Rusija vsakemu diplomatskemu zastopstvu v tej državi odpove in si pridrži samo pravico, da ne porabi Angleška svojega vpliva v Afganistanu za napravo strateških utrdb proti Rusiji. Rusija se slednjič zaveže, z emirjem samo potom angleško-indijske vlade občevariti.

Glede Tibeta se v prvi vrsti naglašja zopet suvereniteta Kitajske; zavežeta se pa obe vladi, v tej deželi nikakega diplomatskega zastopstva vzdrževati in tudi nikakih gospodarskih koncesij pridobiti. Dokler pa Tibet ne plača vojne odškodnine za zadnjo angleško ekspedicijo, katero je vodil polkovnik Junghusband, ima Angleška nekaj ozemlja v Tibetu vojaško zasedenega.

Uspehi te pogodbe za Angleško so: Anglija pusti Rusiji v bogati severni Perziji prosto roko, zavaruje se

pa proti vsakemu napredovanju Rusije proti perzijskemu zalivu; Afganistan si vzame na isti način, kakor Japonska Korejo; Tibet pa je neutraliziran.

Da je Rusija s to pogodbo, katero je morala z Anglijo skleniti, ako si je hotela podporo iste v vzhodnoazijskem vprašanju zagotoviti, skoraj ves svoj vpliv v osrednji Aziji izgubila, je gotovo. V Perziji se je morala odpovedati Bender-Abbasu, Afganistan, ki je prej vedno omahoval zdej na rusko, zdej na angleško stran, je popolnoma prepustila angleškemu vplivu in Tibet, odkoder je še pred kratkim časom prišlo v Potrograd veliko poslanstvo od Dalai-Lame k „belemu carju“ mora popolnoma izločiti iz svoje politike.

Seveda je pa ta pogodba, kakor vse slične za ohranitev status quo sklenjene, samo problematične vrednosti in je veselje nemških listov nad ruskim nazadovanjem v Aziji prehitro. Kakor hitro si bo Rusija zopet opomogla, vrnila se bo k svoji stari politiki in v tej je ne bode ovirala, če bo dovolj močna, nobena pogodba, kakor tudi Angleška ni upoštevala burskih držav, ampak jih v ugodnem trenutku, svesta si svoje moči, mirno prisvojila.

Dnevne vesti domače.

— **Predsednikom „Slovenske Matice“** bil je izvoljen na mestu odstopivšega nadzornika Levea profesor dr. Fran Ilešič. Bil je izvoljen takorekoč brez ugovora, ker je dobil samo še prof. Peteršnik 1 glas, vse druge glasovnice so se pa glasile na ime dr. Ilešiča ali pa so bile prazne. „Slovenec“ je pa že začel ugovarjati izvolitvi, češ, da je bila rezultat liberalnega terorizma in je obenem začel z grožnjami, da se bodo zaradi tega klerikaleci ogibali „Maticе“. „Slovenec“ svetujemo, naj preneha s svojim hujskanjem, ki je v tem slučaju pač tako neumestno in nesmiselno, da more izzvati le najstrožjo obsodbo. Prof. dr. Ilešič je s svojim dosedanjim delovanjem dokazal svojo sposobnost in svojo nad vse dvome zvišeno marljivost v delu; razentega niti ni pripadnik liberalne stranke. Naj postavijo klerikaleci takega kandidata, da bo užival zaupanje celo političnih nasprotnikov, potem bo šele mogoče zahtevati, naj se oni izvoli. Če se je večina glasov oddala za dr. Ilešiča, je to samo znamenje, da uživa večje zaupanje. „Slovenec“ pa zahteva, naj se izvoli oni, ki ima za seboj manjšino. Nam diši to nekoliko p o p r a v e m t e r o r i z m u , ki pa ne izhaja iz stranke, temveč iz samega „Slovenca“.

— **„Rdeči Prapor“ piše:** Javni škandal na ljubljanskem južnem kolodvoru, da je od poštne vlake, ki pride ob 1/4. ponoči z Dunaja, pa do brzovlaka, ki pride ob 1/4. zjutraj, zaprt, smo že večkrat ožigovali. Ali pisati pri nas o takih rečeh, je kakor metati bob v steno. Piši — nihče se ne zmeni zato. In zopet se približuje zima, noči so že hladne, in zopet vidi človek tiste prizore, ob katerih ne ve, ali bi zbesnel, ali bi se zjokal. Pred kolodvorom, na stopnicah, po tleh posedajo in leže potniki, pogostoma med njimi žene, otroci, dojenčki. Burja piha, dežuje, sneg naletava — oni čakajo tam in prezebajo in kdo ve, koliko otrok je že vjelo tamkaj kal nevarne bolezni. Škandal je očitno, ali nihče se ne zmeni zanj. Pojdite v druga mesta — potniki, ki nimajo takoj zveze, najdejo prostora v čakalnicah. Vsaj ena je odprta, razsvetljena in zakurjena. Vso noč čakajo tam. Kaj naj stori človek, ki pride iz Trsta o polnoči v Ljubljano, pa mora dalje v Kranj, v Kamnik, v Novo mesto? Luči mu upihnejo, kolodvorska vrata mu zaprejo pred nosom, če nima denarja za hotel, naj leže v blato pred postajo, pa naj zmrzuje in naj se prehladi. Voznega reda ni sam sestavil tako nerodno, ampak trpeti mora sam. Ali je to nečloveštvo res potrebno? Ali tudi magistrat ne čuti dolžnosti, posredovati, da se odpravi ta škandal iz Ljubljane? Če res pisanje ne pomaga, bo pa treba poskrbeti, da se bo drugje govorilo o tej stvari.

— **Ljubljanska podružnica društva poštne uradnikov** priredila je v nedeljo dne 22. t. m. v salonu hotela „Ilirija“ dobro obiskan sestanek. O neznošnih službenih razmerah in o potrebni upeljavi nedeljskega počitka na pošti Ljubljana 2 (kolodvor) je poročal g. oficijal Mayer. Popisal je ves že mnogo let trajajoč boj za izboljšanje položaja uradnikov na tej pošti, in razjasnil način, kako bi bilo lahko odpomoči vsem nedostatkom, če bi se pomnožil že itak premajhen status. K isti točki je govoril tudi g. oficijal Tomažin in je v ostrih besedah napadal postopanje višjega poštne kontrolorja g. Tomažiča, ki se je v vseh akcijah tičečih se olajšanja službe postavil proti svojim uradnikom in je celo z zahrbtnimi sredstvi delal na to, da bi se stanje podložnega mu uradništva ne pobiljšalo. Sprejela se je potem soglasno resolucija, da prosijo zbrani poštne uradniki osred. vodstvo na Dunaju nujne odpomoči. Govoril je nato g. Fibich predsednik osrednjega društva, potem g. oficijal Širnik, ki je nastopal proti onim dosluženim kolegom, ki nočejo iti v pokoj in s tem ovirajo napredovanje mlajših. Nato se je sklenilo prositi tržaško direkcijo, naj uredi dopuste kot so bili upeljani na Nižjem Avstrijskem, in sicer po razredih 14, 18, 21 in 28 dni

vsako leto. Pri slučajnostih se je govorilo še o marsikaterih nedostatkih, med katerimi je posebno vedno preteriranje slovenskih uradnikov vzbudilo mnogo ogorčenja. — Z veseljem pozdravljamo to gibanje v vrstah poštne uradnikov, želeli bi le, da bi se razširilo tudi na vse druge panoge slovenskega uradniškega stanu. Gotovo so bagatelizacije od strani vlade in drugih javnih oblasti krivi v prvi vrsti uradniki sami in organizacija uradniških vrst bilo bi edino sredstvo, ki bo imelo v takih slučajih uspeh. Skrajni čas bi bilo, da se tudi pri nas organizira uradniški stan in da pričenejajo delovati uradniki sami v to, da si izboljšajo svoj položaj. Samopomoč, najboljša pomoč.

— **Prva konjerejska zadruga za ljubljansko okolico** se je ustanovila dne 22. t. m. na Igu pod Ljubljano. Ta dan je namreč predaval tam v občinski hiši g. Alojzij Pavlin o umni konjereji in govoril tudi o ustanovitvi konjerejske zadruge za ljubljansko okolico. Ta zadruga naj bi skrbela za povzdigo umne konjereje, ki bi donášala konjerejem obilo koristi in bi dobila tudi podporo od ministrstva in dežele. Zadruga in njen odbor naj bi bila v občo korist popolnoma nadstrankarska. V odbor so bili voljeni gg. Martin Furlan, župan v Vrbljenih, kot predsednik, in odborniki Martin Zdravje, župan z Iga, gostilničar Anton Mežan in usnjar Šenk.

— **Živinorejsko razstavo** v Selcih na Gorenjskem odpravi dne 4. oktobra živinorejska zadruga za selško dolino. Na razstavo pridejo biki, krave do petega leta in teleta v starosti od 3 mesecev dalje; živina mora biti čistega pingavskega plemena. Določenih je za najlepšo živino več daril v denarju in častnih diplom. Razstava se odpravi ob devetih dopoldne. Po ogledovanju živine bo poučno strokovno predavanje o umni živinoreji s posebnim ozirom na razstavljenno živino. Ob tej priliki bo tudi živinski semenj, in živinorejci si bodo lahko ogledali vzorni hlev in gnojščice. Na škofjeloškem kolodvoru bodo ta dan pri vseh jutranjih vlakih stali vozovi, ki dospo v Selee v eni uri. Želeti je najobilnejše udeležbe.

— **Novoustanovljena trgovsko-obrtna zadruga** v Ljubljani ima jutri svoj ustanovni občni zbor. Zadruga ima namen, izboljševati gospodarsko blagostanje svojih članov, zlasti pospeševati njih trgovino in obrt s tem, da jim daje posojila in priskrbuje kredit po kolikor moči nizki ceni; da sprejema denar na hranilne vloge in tekoči račun proti obrestovanju; da priskrbuje svojim članom sredstev v trgovske ali obrtne namene, zlasti tudi dobavnih kavcij; da pomaga svojim članom pri skupnih podjetjih osobito skupnem pridobivanju, odnosno pri skupnem razpečavanju trgovskega in obrtnega blaga; da ustvarja za svoje člane naprave, ki povzdigujejo trgovsko in obrtno obratovanje, n. pr. blagovna skladišča, prevozna podjetja i. dr. Zadrugi deleži so dvojni: glavni po 100 K, opravični po 2 K. Trgovsko-obrtna zadruga je torej velevažen zavod, ki zamore roditi nedoglednih blagodejnih posledic za razvoj naše trgovine in obrti. Želimo le, da bi nova zadruga bila s a m o s l o v e n s k a in nič drugega!

— **Trgovsko-obrtni žepni koledar za l. 1908.** je izdal g. Fr. Zelenik. Koledar ima razen navadne koledarske vsebine še najvažnejše določbe iz trgovskega in meničnega zakona, trgovske usance, kolkovna določila, pokojninski zakon za zasebne uradnike in nastavlence, železnične, poštne, poštno-hranilnične, telefonske določbe. Koledar ima raznovrstno, a tako za trgovca kakor za obrtnika potrebno vsebino. G. Fran Zelenik je izdal tudi malo brošurico „Kontokorent“ (tekoči račun) kot del „Trgovske knjižnice“, ki bo izhajala štirikrat na leto. Na kratko in poljudno obenem razlaga izdajatelj pomen trgovskega kontokorenta. Priporočamo obe knjižici.

— **Odbor „Ribniškega Sokola“** je soglasno sklenil, da bo kolekoval vse svoje dopise z narodnim kolkom.

— **Napad.** Dne 24. t. m. ponoči je poklical čevljar Ivan Vidic iz Radovljice tesarja Josipa Potočnika na Bledu iz gostilne. Komaj je slednji stopil iz gostilne, je ustrelil Vidic nanj in ga ranil na levi strani života tako težko, da so ga morali prepeljati v ljubljansko bolnico. Vidic in Potočnik sta živela v sovraštvo.

— **Imenovanja na mariborskem moškem učiteljsku.** Že pred začetkom šolskega leta bi bilo treba popolniti na mariborskem učiteljsku tri mesta, pa do danes ne vemo ničesar, kake pedagoge in nepedagoge nam bodeta naklonila Prade in Marehet. Slovenski časopisi zdihujejo in poročajo, da je imenovan vadniški učitelj Kočevce Herbšt. Ako se to res zgodi, kar obvari Bog, potem smo dobili štajerski Slovenci zopet dobro kľofuto. Dolžnost slovenskega časopisja bi bila, da pokažejo svetu, da bi bila to vnebovpijoča krivica na pedagogičnem polju. — Za proforski mesti na učiteljsku je 14 prosilcev. Ker je mariborsko učiteljsko namenjeno spodnjaštajerskim Slovencem morajo priti v poštev po vsej pravici prvi slovenski prosilci, vključ raznim protestom od nemške in nemškutarske strani. — „Slovenec“ dopisnik iz Maribora obdeluje nesramno v zadnjih noticah iz Štajerske slovenskega suplenta dr. Pivka ter hoče na ta način spraviti v boljšo luč Korošcevega somišljenika vadniškega učitelja Majcena. Oba sta prosileca, vendar ta način ni pravi, da se enega zdeluje, drugega pa pri raznih ljudeh priporočuje. Zasesti se morata dve

mesti; zakaj se ne potrudijo poslanci, da dobita prizadeta prosilca vsak po eno mesto. S svojim obrekovanjem in denunciranjem v „Slovenec“ ne bo dosegel dotični denuncijant drugega, kakor to, da morda ne bo imenovan ne Majcen in ne dr. Pivko. Imenovanje se mora izvršiti vsaki dan in deželni poslanec Wastian dobro obrača vodo na svoj mlin. Sram naj bo slovenske poslance, če jih užene zopet propadli kandidat za državni zbor Wastian pri teh imenovanjih v kozji rog. Učiteljske je Slovencem namenjeno, torej zahtevamo slovenskih učiteljev.

— **Štajerske novice.** Po dobrem zgledu nekaterih drugih zavednih slovenskih občin je sklenila tudi občina Šmartno pri Slovenjem Gradu, da bo odslej uradovala samo slovenski in da bo vse nemške dopise od vseh c. kr. uradov, kakor tudi drugih korporacij zavračala. V tem okraju je ta sklep prvi in ga je treba najlepše pozdravljati. Dal Bog, da bi našla posnemovalcev v vseh drugih občinah. — V Mozirju se priredi v nedeljo dne 29. t. m. krajevna sadna razstava, na kateri se bo kazalo izborna namizno, trgovsko in moštno sadje, ki se letos odlikuje po naravnost nepričakovani kakovosti in ki kaže, kako ugodna je ondotna zemlja in podnebje za umno sadjarstvo. Sadje bo nekaj dni razstavljeno in je vstop prost. — V Hrastniku ni nobenega urarja. Želeti je, da bi se v tem kraju, ki šteje do 5000 prebivalcev, nastanil naroden urar, ki bo z lahkoto izvrševal svojo obrt. Tozadevna pojasnila daje „Narodna čitalnica“ v Hrastniku. — V Slatini pri Rogatecu je pretečeno nedeljo pogorel še neizgotovljen novi hotel bivšega zagrebškega kavarnaja Baura. — Dne 21. t. m. zvečer je pretepal viničar Jakob Šmigoc v Dvorjanah tako svojo ženo, da je morala klicati na pomoč, na kar je priteknel ženin brat Jožef Kristl in se začel prepirati s svojim svakom. Šmigoc pa je popal Kristla, ga tresčil ob tla in ga tako pretepel, da mu je zlomil desno roko.

— **Slovenščina na koroških sodiščih.** Kakor se poroča, je predsednik graškega nadsodišča naročil sodnikom po slovenskih krajih na Koroškem, naj slovenske vloge rešujejo slovenski. Vprašanje je sedaj samo to, katere kraje bodo smatrali nemško-nacionalni sodniki slovenskim!

— **Puškarska zadruga v Borovljah.** Lovcem in strelcem dobro znane Borovlje, nekateri jih poznajo samo pod imenom Ferlach, so za zdaj enkrat še centrala nemškutarstva in soc. demokracije v Rožni dolini. Zavoljo tega pa še nikakor ni rečeno, da bi bile nemške. Pridiga se samo slovenski in tudi v šoli se krščanski nauk podučuje v slovenskem jeziku. Ljudstvo se peča s puškarstvom in žicarijo. V 60 letih še so bile Borovlje najzavednejši kraj, moške iz tiste dobe so še danes zavedne, poštene in močne slovenske korenine. Žalibog, da jih je z vsakim letom manj. Vsled velikega kapitala namreč, ki ga je industrija privlekla seboj, in vsled vednega hujskanja od strani učiteljev in privandranih Nemcev, ki zdaj povsod zasedajo najboljša mesta in ki pri vsaki priložnosti sramotijo, teptajo in zatirajo domači rod, začeli so se zlasti premožnejši Borovljiči očito nagibati k Nemcem. Največ so k temu pripomogla tudi razna nemška in pomembvalna društva. Prvi jih je vjel učitelj Fugger. Dobro vedoč, da brez kakega društva svojeglavih Borovljancev nikdar ne dobi v svoje mreže, ustanovil je pred 26 leti nedolžno nevtralnno pevsko društvo „Alpenrose“. Pelo naj bi se nemško in slovensko. V prvem letu so res zapeli celih sedem slovenskih pesmi, potem pa nikdar več, in danes je „Alpenrose“ res to, za kar jo je ustanovil Fugger, zdaj se nahajajo v njej najzagrizenejši elementi, zdaj pojejo slovenski moške in mladeniči na najhujših nemških vesellicah. „Südmarki“ in pa „Schulvereinu“ so že marsikateri stotak pripeli s svojimi občudovanja vrednimi glasovi. Da tudi šola, Feuerwehr, Südmarka, Schulvereine, nemški „vrtec“, uradništvo in pa po svojem nemškem časopisju nahujskana demokracija pošteno prispevajo k iztrebljenju naših, se samoobsebi razume. Borovlje so slovenske, v celih Borovljah ne najdeš niti enega slovenskega napisu, samo nemška posojilnica ga ima (!) in žardarmarija, pa je še tisti napačen. Slovenske lepake na mestu raztrgajo, Grafenauerjeve so postreščeki celo iz hiše ukradli. In v tem zagrizenem kraju, ki je najbolj izpostavljen, ki je največjega pomena za Slovence v Rožu, v tem kraju se je ob prizadevanju gosp. Petra Werniga, c. kr. dvornega dobavitelja, ustanovila velika slovenska puškarska zadruga pod imenom „Peter Wernig, c. kr. dvorni dobavitelj“. Gospod Peter Wernig je dal za reklamo svojo daleč izven avstrijskih mej proslavljeno in spoštovano firmo, v katero so potem on in drugi koroški in kranjski rodoljubi založili svoj denar in pod katero se zdaj izdelujejo in razpečavajo slovenske puške vseh sistemov širom sveta. To puškarsko podjetje je zdaj največje in najtrajnejše ne le na Koroškem, ampak na Avstrijskem sploh. To vedo nasprotni puškarji — izjema je g. Ljudevit Borovnik — ki zdaj strastno in najgrše napadajo imenovano tvrdo in hujskajo proti njej. Koroške „Freie St.“ in „Grazer Tagblatt“ kar naravnost pozivljata nemške lovce in strelska društva, naj nikar ne naročujejo pri tem gospodu, ampak naj se pred vsakim naročilom „o zanesljivem nemškem izdelovanju orožja“ obrnejo po „informacije“ na podružnico „Südmärke“ v Borovljah. Pri taki gonji tudi mi ne smemo mirovati, tu ne gre le za gospoda Petra Werniga, tu gre za slo-

venski kapital, ki je naložen pod njegovo firmo, tu gre za slovenski živelj, za obstoj Slovencev v Borovljah in v Rožu sploh. To podajamo v informacijo slovensko čutečim nimrodom, na njih pa je, da držijo kviško geslo „Svoji k svojim“.

— **Načrt volilne reforme za istrski deželni zbor**, ki ga je sestavila italijanska deželnozborna večina je sledeči: Število poslancev se zviša od 33 na 42. Ker so trije virilisti, se zviša število ostalih poslancev na 39, ki so razdeljeni na 5 kurij, in sicer naj bi bilo 5 poslancev veleposestva, v katerem naj bi volili poleg veleposestnikov tudi oni, ki plačujejo zemljiškega in hišnega davka vsaj 300 K, v katerem znesku mora biti vsaj 100 K zemljarine; dalje 2 poslancev trgovske zbornice, 13 poslancev iz mest, trgov in industrijskih okrajev, kjer je določeno direktnega davka 20 K, 13 poslancev iz kmetijskih občin, kjer je povišan direktni davek od 2 K na 10 K, in 6 poslancev iz pete kurije. Volilna doba je 24. leto, volilna pravica je navezana na avstrijsko državljanstvo in enoletno bivanje v občini, kjer se ima vršiti volilna pravica. Za vse kurije velja direktna in tajna volilna pravica. Pri razdelitvi volilnih okrajev so Lahi tako perfidno ravnali, da so si zagotovili 24 mandatov, dočim jih ostane Slovanom le 15, ko je vendar Istra le po eni tretjini italijanska. Novi načrt ima namen zagotoviti Italijanom 8 mandate iz kmetijskih skupin, katere bi bili po starem volilnem redu popolnoma izgubili in Hrvatim in Slovanem pustiti samo 9 kmetijskih mandatov in 6 novih, namreč 3 iz mestne in 3 iz splošne volilne skupine. Tak načrt je za Slovane nesprejemljiv in najodločnejšega boja bo potreba, da se doseže edino pravično razmerje med Slovani in Lahi, t. j. 26:13.

— **Švabstvo**. Dalmatinski deželni zbor je odbil neke prošnje, ker so bile spisane v nemškem jeziku; med temi nemški pisanimi prošnjami je bila tudi ena slovanskega podpornega društva na visoki šoli na Dunaju. Bojimo se, da so to bili zopet Slovenci, ki še vedno žalibog hodijo med Hrvate in Srbe kot Švabe!!

— **Nesreča**. Dne 21. t. m. je sekal posestnik Jakob Soteršek iz Kotredež s svojim 82letnim očetom na senožeti neko drevo. Ko sta privezala na vrhu drevesa vrv, da podreta nasekane drevo, je pričelo drevo padati in zadelo z neko vejo starčka, ki se ni mogel naglo umakniti, tako nesrečno na glavo, da je na mestu umrl.

— **Goriške novice**. Na mesto šolskega svetnika g. Šantla, ki je poučeval na goriški gimnaziji matematiko in fiziko, je bil vzlic temu, da je deželni šolski svet predlagal izborni popisane slovenske kompetente, od naučnega ministra imenovan trd Nemeč iz Gornje Avstrijske, ki je vrh vsega še bolehav. Brez dvoma imenuje vlada tudi ta nečuvčen čin naučnega ministra — pravičnost napram Slovanom. — Neki ogrski židje so prodajali zadnje dni po Gorici takozvane „japonske čaše“, ki naj bi imele to lastnost, da postane voda, če v njih nekaj časa stoji, zdravilna za zobe. Izkazalo se je sedaj, da se je nahajala v njih zmes, sestavljena iz cementa, žvepla in peska. Dne 23. t. m. so prijeli goljufe, kojih glavar je 22letni Samuel Lazar iz Budimpešte.

— **Nesreča na vspenjači**. 17letni delavec Jožef Prinčič v Trstu se je dal dvigniti z dvigalom za blago od tal v eno gornjih nadstropij. Ko je bil v prvem nadstropju, je pomolil glavo čez dvigalno ograjo, vsled česar je prišel ž njo med to ograjo in bližnji strop. Ker se je dvigalo še vedno dvigalo in Prinčič že najbrž ni mogel glave nazaj potegniti, mu je bila v pravem pomenu besede odtrgana od telesa, ko je prišel tik stropa. Ko je mati nato prinesla sinu kosilo, našla je v svojo žalost strašno končanega nesrečnega.

— **Tržaške novice**. Te dni so aretirali kovača Josipa Stradiota, mehanika Simona Merkalka in trgovskega agenta Alberta Tonta, ki so nedavno vlomili v prodajalno železnicine Kramar & Schwarz, v zalogo olja Santine vdove Linassi, v stanovanje g. Milana Mandiča in v trgovino jestvin Josipa Štreklja. Pri preiskavi v Stradiotovem stanovanju so našli neštivilno ključev in vetrihov, več železnih ključev in drogov, svedrov in zloglasni tibi sveder.

Tuje.

* **Oporoka pokojnega biskupa Strassmayerja**. Djakovski škof Strassmayer je določil v svoji oporoki univerzalnim dedičem stolno cerkev v Djakovu in deško semenišče v Osieku. Erar je potom tožbe zahteval zase tretjino, toda je s svojimi zahtevami popolnoma pogorel.

* **Hrvatski igralec Dragotin Freudenreich** je od hrvatske vlade vpokojen in ima 200 K pokojnine; razen tega mu je dala vlada še 10.000 K za podaljšanje njegovih dolgov. Freudenreich se je lani sprl z upravo hrvaškega deželnega gledališča in bil nato nekaj časa natak, a končno je hrvatska vlada vendarle ročila propada njega in njegove rodbine.

* **Glasilo hrvatsko-srbske koalicije** je „Narodni Glas“ v Karlovcu. Lastnik in odgovorni urednik mu je dr. Božo Vinkovič, poslanec v hrv. saboru. V zadnji številki pripoveduje, kako so od župnika Cenkića nabujskani kmetje iz vasi Kalnik napadli Sokole iz

Križevca. Župnik jih je s prižnice naščuval na Sokole, češ, da so to Madžaroni, da je sokolski kroj madžarski itd. Kakih 200 kmetov je na to obkolilo 12 Sokolov in navalili so nanje tako, da so komaj ušli smrti. Proti taki zlorabi prižnice in duhovskega stanu mora se boriti vsak pošten kristjan!

* **Ženska postala sekcijaska načelnica**. Ameriški pravosodni minister Bonaparte je imenoval njujorsko odvetnico gospico May Grace Quackenboss za sekcijasko načelnico v pravosodnem ministrstvu.

* **Nov most v Carigradu**. „Nemška banka“ je dovolila za konstrukcijo novega mostu čez zlati rog v Carigradu posojila 200.000 turških funtov, t. j. okoli 5 milijonov kron. Most bodo delali celih 18 mesecev.

* **Povišanje japonskih državnikov in generalov**, ki so se odlikovali v rusko-japonski vojski: Marki Ito in maršala Yamagata in Oyama sta postala kneza, državni svetnik grof Inouye in bivša ministrska predsednika grofa Matukata in Katsura sta postala markija, admiral Togo pa je povišan v grofovski stan.

* **Oboroževanje angleških ladij**. Listi javljajo, da bodo imele tri nove vojne ladje vrste „Dreadnought“ osem 13½ colnih topov, ki bodo največji na svetu; dolgi so namreč po 50 čevljev.

* **Nova ladija potopljena**. Ko so v Genovi spustili prvič v morje novi parnik „Principessa Jolanda“, se je ta nakrat nagnil na stran in zajel vodo. Ni znano, kaj da je vzrok tej nezgodi. Nekateri pripovedujejo, da je udrla voda skozi luke, ki so jih menda pozabili zapreti. K sreči ta nezgoda ni zahtevala nobenih človeških žrtev.

* **Velika nesreča z avtomobilom** se je pripetila v bližini postaje Plomberg na Gorenjem Avstrijskem dne 8. t. m. Kurjač na lokomotivi vlaka, ki vozi med Isom in Solnogradom je zapazil kakih 400 m pred križiščem ceste z železničnim tirom avtomobil, ki je drvil z velikansko naglieo po cesti proti križišču. Strojevedja je opazivši veliko nevarnost dal takoj znamenje, toda voznik v avtomobilu se ni dosti zmenil za to in zdelo se je, da hoče tekmoovati z vlakom in ga prehiteti pri križišču. V zadnjem hipu je še skušal strojevodja ustaviti z vso silo lokomotive, toda že je butnil avtomobil v njo s tako silo, da je odletel kakih 15 m v stran in se popolnoma razbil. Sunek je bil tako silen, da je bila celo lokomotiva poškodovana. V avtomobilu so sedeli trije tujeji iz Monakovega, od katerih sta bila dva lahko poškodovana, enega pa so izvlekli ubitega in popolnoma razmesarjenega izpod ponesrečenega avtomobila. Strojnika na vlaku ne zadene nobena krivda in so to nesrečo zakrivali tujeji sami.

* **Bivša prestolonaslednica** saška in poznejša grofica Montignoso se je te dni popolnoma na tihem poročila v Londonu z učiteljem glasovirja Toselli-jem. Ženin je star 24 let, nevesta pa celih 37 let. Po poroki sta se odpeljala takoj v Italijo. Saški kralj — bivši njen mož — je sicer namenjen pustiti gospej Toselli njeno apanažo, ki znaša letnih 30.000 mark, vendar bo najbrž zahteval, da se mu izroči njegova hči Monika, ki je doslej bivala pri svoji materi. Iz Draždan je došlo gospej Toselli več brzojavnih čestitk, posebno od strani socialistinj, a policija je vse te čestitke zaplenila, ker jih smatra kot žaljenje veličanstva.

* **Strašen umor** se je izvršil v Lipskem na Nemškem 1. 1904. in 25. t. m. se je pričela obravnavati na Dunaju proti enemu dveh sokrivcev. Ta skrajno nevaren in posurovel človek se imenuje Franc Blecha, ki je že davno znan žepni tat in vlomilec. On in neki Hoffmann sta bila pred štirimi leti skupaj zaprta na Dunaju in sta tam sklenila, da bodeta skupno delala vlome, kar se jima je tudi večkrat posrečilo. Začetkom 1. 1904. sta sklenila oropati blagajno devinske zavarovalnice v Lipskem. Vedela sta, da ima ključce do blagajne prvi bančni uradnik 20letni Pavel Hartmann in vsled tega sta se namenila zvabiti ga na varen kraj, ga zastrupiti in oropati ključev. Dne 16. januarja dopoldne je šel Blecha v zavarovalnico, da nekoga pusti zavarovati, in domenila sta se s Hartmannom, da se dobita v Blechovem stanovanju, kamor pride dotičnik, ki se hoče zavarovati. Hartmann pride v Blechino stanovanje in ker bodočega zavarovanca še ni bilo, so spili skupaj s Hoffmannom vred, ki je tudi tamkaj stanoval, več steklenic piva. Pri točenju pa je Hoffmann pomešal Hartmannu v kupico morfija, vsled česar je postalo Hartmannu tako slabo, da je pričel ječati, nakar ga je Blecha zadavil. Nato mu je pobral Blecha iz površnika ključce in s Hoffmannom sta nato oropala zavarovalnico za 1600 mark. Nato sta prepeljala truplo v kovčeku v Draždane in je tam v neki šupi popolnoma golo pokopala. Dve leti pozneje je Blecha sam naznanil sodišču ta zločin v upanju, da bo dobil visoko nagrado, ki je bila razpisana za onega, ki najde Hartmannovo živega ali mrtvega. Pred sodno komisijo je sam izkopal v šupi truplo in pokazala se je najprej roka, ki se je videla, kakor bi kazala na morilca Blecho. Hoffmann je bil nato obsojen na smrt, toda vzlic temu, da je prosil, naj se ga usmrti, je bil pomiloščen v dosmrtno ječo. Proti Blechi pa se je začela dne 25. t. m. obravnavati na Dunaju, ki bo trajala celih pet dnij in o katere izidu bomo poročali pozneje.

* **Papežev brat umrl**. Te dni je umrl Angelo Sarto, papežev mlajši brat. Oče jima je bil občinski sluga in

krošnjar, mati pa šivilja v kraju Riese na Benečanskem. Skupno s papežem sta hodila najprej v vaško šolo v Riesi, pozneje sta pa jahala vsak dan na oslu v šolo v Castel Franco. Dočim so poslali papeža pozneje v gimnazijo, je ostal Angelo poljedelec in bil pozneje avstrijski vojak, ko je bila Benečija še naša. Ko je izstopil iz armade, je bil najprej majhen trgovec v Graziu pri Mantovi in pozneje poštni agent v Asoli pri Mantovi. Naposled je živel od podpore svojega brata.

* **Kuga v Ameriki**. Dosedaj je 42 oseb obolelo v San Francisco na kugi, od katerih jih je umrlo že 24. V opazovanju je 25 oseb, ki so sumljive, da se jih je lotila kuga.

Gospodarstvo.

Tržno poročilo.

Denarni promet.

Dunajska borza. Borza stoji še vedno pod vplivom stalno ugodne tendence berlinske borze in so kurzi večinoma nespremenjeni ostali. Istotako je ostal denarni trg popolnoma nespremenjen.

Promet s pridelki.

Cena pšenice se še vedno ni dvignila in došle ponudbe popolnoma zadostujejo; druga žita so ohranila staro ceno, cena koruze je padla. Vzrok stagnacije žitnega trga je pomanjkanje vagonov na Ogrskem in otežkočena paroplovba v nekaterih krajih Tise zaradi plitve vode.

Cene za vsakih 50 kg so notirale ab Dunaj:

Pšenica, tiška nova, 77 do 80 kg K 11.65 do K 12.30; slovaška nova 77 do 81 kg K 11.85 do K 11.40; nižeavstrijska in moravska, nova K 10.90 do K 11.20.

Rž, slovaška nova 72 do 75 kg K 9.90 do K 10.10; peštanska nova 72 do 75 kg K 9.85 do K 10.05; avstrijska 72 do 75 kg K 9.65 do K 9.95; ogrska 72 do 74 kg K 9.75 do K 10.—. Cena nekoliko padla.

Ječmen moravski K 10.— do K 10.60, slovaški K 8.25 do K 9.90.

Koruzi, ogrska K 7.20 do K 7.45.

Oves, ogrski srednje vrste K 8.30 do K 8.55; prve vrste K 8.45 do K 8.70.

Špirit kontingentira prompt ab Dunaj K 60.60 D, K 60.61 Bl. Cena nespremenjena.

Repno olje vsakih 100 kg prompt ab Dunaj K 96.50 D, K 98.—. Cena se ni izpremenila.

Laneno olje vsakih 100 kg prompt ab Dunaj K 71.50 do K 72.—. Cena nekoliko padla.

Petrolej vsakih 100 kg: kavkaško rafinirano brez soda, prompt ab Trst, transito K 11.— do K 11.50 B. Cena se ni izpremenila.

Meso. Cene za kilogram so sledeče:

goveje meso prednje K 0.70 do K 1.60

„ „ zadnje „ 0.92 „ „ 1.80

telečje „ „ 1.12 „ „ 1.60

svinjsko „ ogrsko „ 1.32 „ „ 1.68

ovčje „ „ 0.88 „ „ 1.32

Mast za vsakih 50 kg: domača, svinjska, s sodom prompt K 78.— D, K 78.50 B ab Dunaj.

Loj, prompt K 41.— D, K 41.50 B ab Dunaj.

Slanina, bela brez zaboja prompt K 68.— D, K 69.— B ab Dunaj. Cene masti in slanine so ostale nespremenjene.

Sladkor, v kockah za 100 kg: brutto K 74.— D K 74.75 B, kristalni sladkor prompt K 65.— D, K 65.50 B ab Dunaj. Sladkorni trg je zelo miren. — Cene vedno enake.

Kava, za vsakih 50 kg: Santos Good Average K 45.— D; K 46.— B; Santons Perl Good K 50.— D; K 52.— B. prompt od Trsta. Tendence mirna

Bistvo in ustroj Raiffeisenskih in Schulze-Delitschevih posojilnic. (Konec). Ako torej pomislimo, da so ustanovljene Raiffeisenske posojilnice le za male kmetijske okoliše, so te ugodnosti velike važnosti, katerih nikakor ni smeti prezreti. Slednjič pa vemo tudi, da podpirajo Raiffeisenske posojilnice tudi razne oblasti z brezobrestnimi posojili in bo treba tudi nam misliti na to, in stopiti pred deželne zbornice s prošnjo, naj podpirajo na enak način tudi snovanje Raiffeisenskih posojilnic, katere pa ostanejo pod našim okriljem. Če torej dá na pr. deželni odbor štajerski nemški posojilnicam lahko tako veliko svoto za nizke obresti ali celo brezobrestno, kakor čitamo v raznih poročilih, moral bo enako, če hoče biti dosleden, poseči nekoliko pod rame i našim slovenskim posojilnicam. Našim poslancem pa stvar že sedaj priporočamo v preudarek, da bodo mogli svoj čas dotične prošnje po potrebi primerno podpirati.

Ako končno čisto na kratko reasumiramo, kar smo slišali in rekli, označimo lahko ustroj Raiffeisenskih posojilnic prav nakratko tako-le:

Vsaka Raiffeisenova posojilnica naj obsega določeno, omejeno, ne preveliko okrožje. Posojilnice naj vodijo občani sami, in sicer brezplačno. Le računar naj dobi pri-

merno nagrado. Zaveza naj bo neomejena in deleži kolikor mogoče nizki, da dobi oni, ki je primoran se zadolžiti, kolikor največ mogoče na roko.

Naj se skuša doseči, da se stečejo v domačo posojilnico vsi po posojilničnem okolišu raztrešeni denarji, kar bo tem lažje doseči, če pozna vodstvo vse občane dobro. Pósojuje se naj le na dolžna pisma (menice so itak že po postavi izključene) in na kratke obroke brez vknjižbe. Poroki naj se varujejo škode.

Ves čisti dobiček se mora privedati rezervnemu zakladu. Nobeden član se istega ne sme dotakniti in nima nobene pravice do rezerve tudi za slučaj, ako bi se morala posojilnica razdružiti (likvidirati). V tem slučaju se ima dotlej prihranjena rezerva naložiti obrestonosno tako dolgo, dokler se ne ustanovi nova posojilnica, katera ima enak namen in katera to rezervo zopet v svojo last prevzame.

Deleži naj bodo nizki in naj ne dobivajo zaraditega nobenih obresti ali dividende.

Snujejo se naj toraj Raiffeisenske posojilnice, to je: kmetске ali ljudske posojilnice po določilih, katere smo ravnokar slišali, povsod tam, kjer so iz zgolj narodno-gospodarskih ozirov potrebne. Če je dosti dobre volje, se bodo našle tudi sposobne moči za vodstvo. Če pa bi kdo hotel reči, da bodo zapeljevale take posojilnice ljudstvo k zadolževanju, mu prav lahko odgovorimo, da baš to ne bo mogoče, če se nekoliko organizujemo, ker bo moral vsak prositi posojila le doma in ga bo tam tudi dobil, če bo zaupanja vreden, medtem ko mu bo vsaka druga posojilnica, ako bi njo prišel prositi lahko rekla, mi ti ne damo, saj imaš doma posojilnico, ali pa damo ti le, ako prineseš priporočilo o t domače posojilnice. Na sedežih okrajnih sodišč pa, kjer žal še sedaj nimamo posojilnice ali hranilnice v naših rokah, naj se osnujejo posojilnice s širšim delokrogom, z delokrogom, ki se naj razteza čez cel sodni okraj, pa tudi ne izven tega. Tudi morebitni ugovor, da delajo posojilnice konkurenco hranilnicam je ničev iz različnih razlogov. Saj vidimo, kako uspešno delujeta na pr. v Celju pod eno streho posojilnica in Južnoštajerska hranilnica.

Rodoljubi, katerim je na tem, da se otme slovensko ljudstvo gmotnega propada in da se odveže zavozljanih denarnih spon, naj se združijo in naj snujejo kmečke posojilnice in druge zadruge, dokler še ni prepozno. Zadruga Zveza je vedno pripravljena pomagati pri snovanju novih posojilnic in jo bo veselilo, ako bo kar najbolj mogoče pripomogla k boljšemu blagostanju slovenskega naroda. Naša Zveza ima pripravljena uzorna pravila za snovanje novih posojilnic in zadrug vsake vrste.

Upam toraj, da se bodo rojaki iz vseh krajev v bodoče pogosto obračali na našo Zadrugo Zvezo ter da se osnujejo Raiffeisenske posojilnice še povsod tam, kjer so iz narodno-gospodarskih ozirov potrebne in umestne, upajmo pa tudi vsi, da bomo zaželjeni vzvišeni cilj po trudapolnem delu tudi dosegli!

Zahvala.

Slavnost razvitja prapora „Ribniškega Sokola“ je uspela nad vse sijajno. Skoro nemogoče je odboru, da se zahvali dostojno v s a k e m u p o s e b e j.

Storimo tedaj tem potom svojo prijetno dolžnost, da se najiskrenejše zahvaljujemo v s e m i n p r a v v s e m, ki so s svojim p o s e t o m, darovi ali na druge načine pripomogli k slavnosti, ki bo rodila obilen sad in ki je visoko povzdignila sokolsko misel v ribniški dolini.

Hvala vsem! Na zdar!

Odbor.

Somišljeniki!

Širite in naročajte povsodi „Novo Dobo“! — Zahtevajte list po vseh gostilnah in kavarnah!

GRIČAR & MEJAČ

v Ljubljani, Prešernove ulice šte. 9.

Največja zaloga zgotovljenih oblek za gospe, dečke in deklice. Ceniki zastoj in poštne prosto.

AVGUST BELLE

Unec pri Rakeku,

prva in edina domača opekarna s sušilnim stiskanjem (Trockenpressung).

Prične izdelovati pomladi 1908 zidarsko, zarezno in vso drugovrstno opeko v vsaki množini.

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!

Etika in politika.

Predaval v „Akademiji“ dne 24. februarja 1907 g. vseučil. profesor g. Albert Bazala iz Zagreba.

Ponatisk iz „Nove Dobe“.

Brošura po 30 vin. se dobiva v knjigotržnici g. Lav. Schwentnerja v Ljubljani.

Sukno

in modno gosposko blago, damsko fino blago in loden najceneje dobavlja

A. Skorkovsky v Humpolcu (Češko).

Tovarniška zaloga v Pragi

II., Jungmanov trg (nasproti spomenika).

Uzorec brezplačno.

Ustanovljeno 1842.

Telefon šte. 154.

BRATA EBERL

Tovarna oljnatih barv, lakov in firneža. Slikarija napisov. Dekoracijska, stavbinska in pohištvena pleskarija. Električni obrat.

Prodajalna:

Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela „Union“.

Delavnica:

Igriške ulice 6 Ljubljana.

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

Gradišče št. 4

priporoča slavnim županstvom ter vsem e. kr. in drugim javnim uradom svojo

popolno zalogo uradnih tiskovin,

slavnim hranilnicam in posojilnicam se priporoča tudi v izvrševanje hranilnih knjižic; slavnim narodnim in drugim društvom v izvrševanje vabil, pravil, plakatov, diplom, ki jih izvršuje v navadnem ali v večbarvnem tisku najokusneje.

Postrežba točna in solidna.

Cene zmerne.

Postena in solidna postrežba!

FR. STUPICA

trgovina z železnino in poljedelskimi stroji

Marije Terezije cesta št. 1 poleg „Figabirta“ Ljubljana Valvazorjev trg št. 6 poleg Križev. cerkve.

Največja zaloga slamoreznic, mlatilnic, gepelnov, čistilnic, trijerjev, preš za grozdje in sadje, plugov in bran, pump in cevi za vodo, vino in gnojnice. — Ravnotam se dobijo vedno po najnižjih cenah, železni nagrobni križi, štedilniki, peči, kuhinjska oprava, vse orodje za kovače, ključavničarje, kleparje, mizarje in tesarje, portland in roman cement, traverze in železniške šine. Za kmetovalce posebne važnosti so ročno-povlečne grablje, s katerimi naredi jedna oseba v istem času toliko, kakor z navadnimi grabljami šest oseb, dalje plugi patent „Sack“. Posnemalniki za mleko in vsa druga oprava za mlekarne.

Postena in solidna postrežba!